

חודיה בשולחן שבת

לפרשת משפטים

מתוך ספרי 'תורתך שאלתי'

צאת שבת	כניסת שבת
18:08	16:55 ירושלים
18:09	17:10 תל אביב
18:08	17:02 חיפה
18:10	17:15 באר שבע

מקום מרכזי לפרשת השבוע בשולחן השבת, במהלך הסעודה. בהכנה קלה, ניתן "לשדרג" את הרעיון הקצר ולהפוך אותו לחוייה חינוכית מעצימה, שבאמצעותה נעביר לילדים מסרים חינוכיים, תוך העשרת השיח התורני בשולחן שבת. לפניכם 3 "מערכים" לשולחן שבת, אחד לכל סעודה. הראשון עוסק בשאלה מדוע הזהירה התורה באופן מיוחד באונאת הגר? השני עוסק בשאלה מדוע נכתב 'תַעֲנֵנו' ברבים, ולא ביחיד, כפי שנכתבו שאר הדינים בפרק זה? השלישי עוסק בעבד עברי, בשאלה מדוע עבד עברי נרצע ע"י הדלת או המזוזה?

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי', לימוד פרשיות התורה בדרך שאלות ותשובות

סעודה ראשונה מדוע הזהירה התורה באופן מיוחד על אונאת הגר?

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

התורה כתבה (ולא בפעם הראשונה) "וְגַר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ" [כב, כ] נשאלת השאלה: מדוע הזהירה התורה באופן מיוחד על אונאת הגר?

שלב 1

ניתן לבני המשפחה לנסות ולענות על השאלה.

השיח יעורר דיון בשולחן שבת. נקודות להכוונת הדיון:

1. נכניס את הילדים "לאוירה", לחשוב על עברם של בני במצרים, כעבדים.
2. נסביר לילדים מה התחושות שעוברות על גר, בפרט כשאין לו משפחה.
3. ננסה לדמיין להם [עד כמה שניתן] מעט מהעובר עליו בחברה הסובבת.

שלב 2

לאחר מכן נשיב את התשובות* שלפניכם:

בבא מציעא נט ע"ב: "תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: מפני מה הזהירה תורה ב-36 מקומות, ואמרי לה ב-46 מקומות בגר? מפני שסורו רע. מאי דכתיב 'וְגַר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ', כִּי גֵרִים הָיִיתָם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם? רבי נתן אומר: מום שבך אל תאמר לחברך".

אבן עזרא: מדובר בגר תושב, שאין לו משפחה, וכל אחד מהתושבים יכול להונותו בהונו או בדירתו ולהביאו לידי לחץ על ידי עדות.

בכור שור: משום שהגר אינו מכיר את כל ענייני הארץ וקל להונות אותו.

שלב 3

תשובה ל"מיטיבי לכת":

רבינו בחיי: "לא אמר 'ואתם ידעתם את הגר' אלא 'אֶת נַפְשׁ הַגֵּר', כלומר ידעתם כי כל גר נפשו שפלה עליו ואין לו למי ישא עיניו כי אם אלי, ועל כן ארחם עליו כמו שרחמתי עליכם שהייתם גרים בארץ מצרים".

שלב 4

אפשרויות להרחבה:

לשאל את המשתתפים: מה אנו לומדים מהתשובות. מומלץ לעשות סיכום התשובות בקצרה,

תוך הבנה - מה נוכל לקחת מכך לחיינו ביום יום, מה נוכל ללמוד מכך לעצמינו.

5 נקודה להדגשה: 1. יחס לזולת, להרחיב אודות "מום שבך אל תאמר לחברך". להסתייע בהדגשת התורה, שעלינו לזכור את היותנו עבדים במצרים.

2. רגישות מיוחדת ותשומת לב ייחודית לחלש בחברה.

שלב 5

1 *לתשובות נוספות ניתן לעיין בספרי תורתך שאלתי

חודיה בשולחן שבת לפרשת משפטים

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי', לימוד פרשיות התורה בדרך שאלות ותשובות

סעודה שניה מדוע נכתב 'תענון' ברבים, ולא 'תענה' ביחיד?

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

כתוב: "כָּל אֱלֹמָנָה וַיְתוּם לֹא תַעֲנוּן" [כב, כא]. נשאלת השאלה: **מדוע התורה כתבה 'תענון' בלשון רבים, ולא נכתב ביחיד, כפי שנכתבו שאר הדינים בפרק זה?**

שלב 1

ניתן לבני המשפחה לנסות ולענות על השאלה.

השיח יעורר דיון בשולחן שבת. נקודות להכוונת הדיון:

1. נכוון את הילדים לחשוב אל מי מופנית אזהרה זו.
2. נתאר להם [עד כמה שניתן] קשיים שלא עלינו חווים אלמנות ויתומים.
3. נמקד אותם לחשוב על המעמד והיחס ליתומים ולאמנות בחברה.

שלב 2

לאחר מכן נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **אבן עזרא:** ללמדנו שדין הרואים את העינוי ושותקים כדינו של המענה, ולכן כתוב בפסוק הבא 'אם ענה תענה... והרגתי אתכם בחרב...'
- **חזקוני:** משום שגם השומעים את דברי החרפה, נחשבים לפושעים כשרואים את העלבון ושותקים ולא מוחים.
- **בעל הטורים:** "לומר שכל ישראל ערבים זה בזה, שאפילו אם עינה האחד, כאילו עינו כולם."
- **מלבי"ם:** לשון הפסוק ברבים מורה שמזהיר את בית הדין והציבור שישגיחו על זה, שהם אביהם של יתום ודיין אלמנות וצריכים להשגיח על כך, ולכן כתבה התורה אלמנה ויתום, משום שבשאר בני אדם אין אזהרה על בית הדין, אלא כל יחיד מצווה שלא לענות את חברו.

שלב 3

תשובה ל"מיטיבי לכת":

רש"י הירש: "ברוב המדינות מפלים את הזרים לרעה ומקפחים את זכויותיהם על פי חוק ולכן הוזרה המדינה היהודית מפני מנהג זה בפסוק הקודם (לשון יחיד)... אולם ביחסי חברה, ובהליכות אדם עם חברו, נתונים אנשים אלה, המשוללים נציגות, משענת והדרכה לקיפוח ולהשפלה. משום כך פונה התורה אל החברה ואומרת: 'לא תענון', אל תנצלו את חולשתם לרעה, אל תגרמו להם שירגישו את סבל נחיתותם."

שלב 4

אפשרויות להרחבה:

לשאל את המשתתפים: מה לומדים מהתשובות. **מומלץ לסכם בקצרה,** תוך הבנה, מה נוכל לקחת מכך לחיינו ביום יום. לצערינו הרב, בדורנו התרבו אלמנות ויתומים, ואין ילד שלא נפגש עם יתומים. הזדמנות לדבר איתם ולחדד את היחס הראוי ליתומים ולאמנות.

שלב 5

נקודה להדגשה: 1. מצבם המורכב של האלמנות והיתומים.

2. כל ישראל ערבים זה בזה, משמעותו של מושג חשוב ויסודי זה.

3. אחריות הציבור לדאגה לפרט, בדגש על החלש בחברה.

חודיה בשולחן שבת

לפרשת משפטים

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי', לימוד פרשיות התורה בדרך שאלות ותשובות

סעודה שלישית מדוע עבד עברי נרצע ע"י הדלת או המזוזה?

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

כתוב: "והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ" [כא, ו] נשאלת השאלה: מדוע העבד נרצע ע"י הדלת או המזוזה?

שלב 1

ניתן לבני המשפחה לנסות ולענות על השאלה.

השיח יעורר דיון בשולחן שבת. נקודות להכוונת הדיון:

1. נכוון לחשוב, אודות המניע שגרם לאדון לרצוע את אזנו.
2. נכוון את הילדים לחשוב מה המיוחד בדלת ובמזוזה.
3. נמקד אותם לחשוב מה אירע ביציאת מצרים בפתחי הבתים.

שלב 2

לאחר מכן נשיב את תמצית התשובות* שלפניכם:

- **קידושין כב ע"ב:** "מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי 'כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים', ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעבדות לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע בפניהם".
- **פסיקתא זוטרתא:** "כדי שיהא עוברים ושבים אומרים לו: מפני מה אתה משתעבד לזה, והתורה זיכתה לך להיפטר? לכך נרצע לפני הפתח ולא בחדרי חדרים, דלת דומיא דמזוזה, מה מזוזה ברשות הרבים דרך ביאתו, אף דלת ברשות הרבים".
- **אבן עזרא:** "להזכיר פסח מצרים, שפסח השם על הפתח והוציא כל ישראל מבית עבדים. ולמה אהב זה הישראלי להיותו עבד".

שלב 3

תשובה ל"מיטיבי לכת":

הדר זקנים: רוצעים את אזנו של העבד על יד הדלת, שהיא עומדת, בדומה למזוזה, שניצבת, משום שתפקידה להעיד על הרציעה והעבדות, ועדות כידוע נמסרת רק בעמידה.

שלב 4

אפשרויות להרחבה:

- לשאל את המשתתפים:** מה אנו לומדים מהתשובות. **מומלץ לעשות סיכום התשובות בקצרה,** תוך הבנה - מה למדנו כאן ואילו ערכים קיבלנו.
- נקודות להדגשה: 1. עבודת ה'.** לשוחח על עבד זה שנוהג בשונה מההגיון והטבע של רוב בני אדם, שחפצים בחופש ובדרור. עבד זה מעדיף להיות תחת מרות אדון שאינו הקב"ה.
- 2. זכירת יציאת מצרים, כאירוע מכונן,** שמופיע רבות בחיינו, בהזדמנויות רבות ושונות.
- 3. מחויבותנו באמונה בהקב"ה ובעבודת ה'.**

שלב 5

***לתשובות נוספות ניתן לעיין בספרי תורתך שאלתי**

3

מעוניינים להפיץ באזרכם את עלוני 'חוויה בשולחן שבת' המודפסים?

שלחו את המילים 'עלון מודפס' למייל Office@shaalti.co.il או לטלפקס 052-9453811

שאלות נוספות להרחבה

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי'

1 **שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ... [כג, יב]**
מדוע נסמכה שבת לשמיטה?

2 **מִכִּשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה (כב, יז)**
מדוע כתבה התורה 'מִכִּשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה', ולא כתבה 'מות תמות'?

3 **וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵל ה' אֶתָּה וְאַהֲרֹן... וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרַחֵק (כד, א)**
מתי הקב"ה אמר זאת למשה?

4 **וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לִפְנֵיהֶם (כא, א)**
מדוע פרשת דינים סודרה לאחר מתן תורה ועשרת הדברות?

5 **וְכִי יִגַּח שׂוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וְיָמַת סָקוּל יִסְקַל הַשׂוֹר (כא, כח)**
מדוע ענשו של השור בסקילה?

מעוניינים בעלון חויה בשולחן שבת? סרקו

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לִפְנֵיהֶם [כא, א]

פרשת משפטים עוסקת בדיני ממון שבין אדם לחברו.

מדוע מיד לאחר פרשת מתן תורה פתחה התורה בדינים שבין אדם לחברו דווקא, והקדימה אותם לדיני בין אדם למקום?

ביאר רבי ישראל סלנטר, שהתורה רצתה בכך להודיע את גודל חשיבות ומעלת 'בין אדם לחברו', שחשוב אצל הקב"ה לא פחות מ'בין אדם למקום', ולבל נטעה להניח את עיקר הדגש בעבודת ה' רק על 'בין אדם למקום'.

על כל אחד לדעת שגם דיני 'בין אדם לחברו' ניתנו משמים, והם חשובים באותה המידה כדינים ש'בין אדם למקום', ולא להיות חלילה כאותם שבמילי דשמיא מדקדקים בקלה כבחמורה, אבל במה שנוגע ל'בין אדם לחברו', הם מושחתים במידותיהם.

ניתן להוסיף, שכדי להבין את היחס שביניהן ניתן לראות את דברי חז"ל שאומרים שיום הכיפורים מכפר למי ששב בתשובה, בבחינת "עיצומו של יום מכפר", אולם על מצוות שבין אדם לחברו, גם יום הכיפורים אינו מכפר, עד שירצה ויפייס את חברו.

אם המָצֵא תִמְצָא בְיָדוֹ הַגֵּנֶבֶת מִשׂוֹר עַד...

שְׁנַיִם יִשְׁלַם [כב, ג]

פרשת השבוע עוסקת בדיני ממונות שבין אדם לחברו ובהם עונשיו של הגנב.

רבי בונם מפשיסחא אמר שמהגנב ניתן ללמוד שלושה

כללים בעבודת ה':

א. הוא אינו עצל, הוא "עובד" גם בלילות, בקור ובגשם. מזג האויר אינו משפיע עליו.

ב. הוא דבק במשימתו, אם לא מצליח בהתחלה, הוא ממשיך לנסות עוד ועוד, עד שמצליח.

ג. הוא פועל גם בגניבה קטנה ואינו "מזלזל" בשום משימה.

כך גם האדם, אל לו להתעצל ולהתעייף, עליו להתאמץ גם

במצוה קלה יזהר כגדולה. מדבריו, ניתן ללמוד גם שמכל

דבר בעולם, גם שלילי, ניתן ללמוד לקח והבנה לחיינו.

בשם המגיד ממעזריטש מוסיפים ואומרים ששלושה

דברים ניתן ללמוד מתינוק: א. הוא תמיד שמח.

ב. אינו יושב בטל, תמיד הוא ב"תנועה".

ג. בוכה על כל דבר שמבקש.

לקבלת העלון 'חויה בשולחן שבת' שלחו את המילה 'חויה'

למייל Office@shaalti.co.il או לטל 052-9453811

4 לקבלת "טעימות" מספרי 'תורתך שאלתי' שלחו את המילה 'דוגמא'